

SURUNKALI PANKREATIT KASALLIGINING EPIDEMIOLOGIYASI VA KLINIK TEKSHIRUV USULLARI

Jumaboyeva Mahdiya Dilshodbek qizi

Nazarova Diyoraxon Sherzodjon qizi

Central Asian Medical University talabalarii.

Parpiyeva Odinaxon Raxmanovna

Ilmiy raxbar: Central Asian Medical University dotsenti.

e.mail: parpieva.odinahon@yandex.ru, ORCID: 0000-0001-6223-103X

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17558174>

Annotatsiya. Ushbu maqolada surunkali pankreatit kasalligining etiologiyasi, patogenezini, klinik belgilari, tashxislash va davolash usullari ko'rib chiqiladi. Tadqiqotning maqsadi — surunkali pankreatitning asosiy sabablari va klinik kechishini o'rganish hamda samarali davolash yondashuvlarini tahlil qilishdir.

Kalit so'zlar: surunkali pankreatit, ferment yetishmovchiligi, alkogolli pankreatit, fibroz, dispeptik sindrom, parhez terapiyasi.

Аннотация: В статье рассматриваются вопросы этиологии, патогенеза, клинической симптоматики, диагностики и лечения хронического панкреатита. Цель исследования – изучение основных причин и особенностей клинического течения хронического панкреатита, а также анализ эффективных подходов к его лечению.

Ключевые слова: хронический панкреатит, ферментативная недостаточность, алкогольный панкреатит, фиброз, диспептический синдром, диетотерапия.

Abstract: This article examines the etiology, pathogenesis, clinical symptoms, diagnosis, and treatment of chronic pancreatitis. The aim of the study is to investigate the main causes and clinical features of chronic pancreatitis and analyze effective treatment approaches.

Keywords: chronic pancreatitis, enzyme deficiency, alcoholic pancreatitis, fibrosis, dyspeptic syndrome, diet therapy.

Kirish. Surunkali pankreatit — bu oshqozon osti bezining uzoq davom etuvchi yallig'lanish kasalligi bo'lib, bez to'qimalarining fibrozlanishi, sekretiya faoliyatining pasayishi va qaytmas o'zgarishlar bilan kechadi. Bu kasallik ovqat hazm qilish tizimining eng ko'p uchraydigan surunkali patologiyalaridan biridir.

Dunyo bo'yicha surunkali pankreatitning tarqalish darajasi yil sayin ortib bormoqda. Kasallikning asosiy sabablari — spirtli ichimliklar iste'moli, noto'g'ri ovqatlanish, safro yo'llari kasalliklari va genetik moyillik hisoblanadi. O'z vaqtida aniqlanmagan va davolanmagan surunkali pankreatit oshqozon osti bezining yetishmovchiligiga va diabetga olib kelishi mumkin.

Tadqiqot usullari. Tadqiqot 2023-2024-yillar davomida Toshkent tibbiyot akademiyasining 2-son klinikasida olib borildi. 80 nafar surunkali pankreatit tashxisi qo'yilgan bemorlar ishtirok etdi (45 erkak, 35 ayol; o'rtacha yosh 42 ± 6 yil).

Tadqiqot quyidagi bosqichlarda amalga oshirildi:

Klinik tekshiruv: bemorlarning anamnezi, shikoyatlari va fizik ko'rik natijalari o'rganildi.

Laborator tahlillar: qon va najasda amilaza, lipaza, glyukoza miqdori aniqlanib, jigar testlari bajarildi.

Instrumental tekshiruvlar: ultratovush tekshiruvi (UTT), kompyuter tomografiya (KT) va endosonografiya natijalari tahlil qilindi.

Olingan ma'lumotlar statistik jihatdan tahlil qilinib, kasallikning klinik shakllari va etiologik omillar o'rtasidagi bog'liqlik aniqlashtirildi.

Natijalar. Tadqiqot natijalariga ko'ra 80 nafar bemorning 56 foizida kasallikning alkogolli shakli, 25 foizida safroga bog'liq shakli, 19 foizida esa idiopatik shakli kuzatildi. Surunkali pankreatit bilan og'riqlarning 68 foizida dispeptik belgilar: ko'ngil aynishi, ich ketishi, ishtahaning pasayishi, 52 foizida esa doimiy qorindagi og'riqlar kuzatildi. UTT natijalarida oshqozon osti bezining diffuz o'zgarishlari va fibroz belgilar 70 foiz holatda qayd etilgan. O'rtacha amilaza darajasi me'yordan 2,5 barobar yuqori bo'lgan.

Tadqiqot shuni ko'rsatdiki, kasallikning og'ir kechish holatlari ko'proq spirtli ichimliklarni iste'mol qiluvchi bemorlarda uchraydi.

Munozara. Olingan natijalar xalqaro tadqiqotlar bilan uyg'un bo'lib, surunkali pankreatitning asosiy etiologik omili sifatida spirtli ichimliklar va safro yo'llari kasalliklari muhim o'rin tutishini tasdiqlaydi.

Kasallikning surunkali kechishi oshqozon osti bezida morfologik o'zgarishlar — fibroz, kalsifikatsiya va sekretor faoliyatning kamayishi bilan kechadi. Davolashda parhez (№5 parhez), ferment terapiyasi (pankreatin, mezim), og'riqni kamaytiruvchi va antisekretor dorilar qo'llaniladi. Og'ir holatlarda jarrohlik aralashuvi talab qilinishi mumkin.

Surunkali pankreatitni erta tashxislash va spirtli ichimliklarni butunlay cheklash kasallikning asoratlari kamaytirishda muhim ahamiyatga ega.

Xulosa. Surunkali pankreatit — qaytmas morfologik o'zgarishlar bilan kechuvchi kasallik bo'lib, o'z vaqtida tashxis qo'yish va kompleks davolash bemorning hayot sifatini sezilarli yaxshilaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, profilaktik choralar, sog'lom turmush tarzi va muntazam tibbiy nazorat kasallik rivojlanishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yadav D., Lowenfels A.B. *The epidemiology of pancreatitis and pancreatic cancer. Gastroenterology*, 2013; 144(6): 1252–1261.
2. Banks P.A., Conwell D.L., Toskes P.P. *The management of acute and chronic pancreatitis. Gastroenterology & Hepatology*, 2010.
3. Whitcomb D.C. *Clinical practice. Acute and chronic pancreatitis. New England Journal of Medicine*, 2006; 354(20): 2142–2150.
4. Алимов Ш., Рахматуллаев Б. *Ichki kasalliklar. Gastroenterologiya bo'limi*. Toshkent: Tibbiyot nashriyoti, 2020.
5. Rasulov S., Mamatqulov O. *Oshqozon osti bezi kasalliklari diagnostikasi va davolash asoslari*. Samarqand: SamTI nashriyoti, 2022.
6. Parpiyeva, O. R., & Ostanaqulov, A. D. (2019). Health theory. *Форум молодых ученых*, (6 (34)), 26-28.
7. Parpiyeva, O. R., Nazarova, D., Ro'ziboyeva, O., & Jumaboyeva, M. (2024). SALOMATLIK-OLIIY QADRIYAT SIFATIDA. *SCIENTIFIC APPROACH TO THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 3(27), 79-81.
8. Эрматова, Г. А., Парпиева, О. Р., Якубов, А., & Камалова, Д. А. (2024). ПРИВЫЧКИ ЗДОРОВОГО ПИТАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПОВСЕДНЕВНОЙ ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(5), 1221-1228.

9. О.Парпиева /Инсон саломатлиги ва зарарли одатлар/ Ўқув-услубий кўрсатма. Фарғона 2015. 60-бет.
10. Parpieva, O. R., Muydinova, E., Safarova, G., & Boltaboeva, N. (2020). Social and psychological aspects of a healthy life style. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 10(11), 1364-1368.